

Стан та напрями вдосконалення податкового адміністрування

Найголовнішим негативним чинником розвитку податкової системи в Україні було і залишається підпорядкування його інтересам нагальних потреб забезпечити ресурсами зростаючі видатки держави – без урахування вимог економічного зростання, потреб сталого розвитку. Метою статті є вивчення проблем функціонування вітчизняної податкової системи у розрізі окремих податків та обґрунтування напрямків їх розв'язання з урахуванням зарубіжного досвіду в цій сфері. Здійснено аналіз двох ключових законодавчих ініціатив в сфері податкового адміністрування: а) запровадження об'єднаної звітності з єдиного соціального внеску та податку з доходів фізичних осіб; б) заміна податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал. Розкрито стан та результати реформування податкової системи України. Виявлено, що вітчизняна податкова система не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, адже в ній спостерігаються проблеми системного характеру: податкова заборгованість платників перед бюджетом та Пенсійним фондом; широкомасштабне ухилення від оподаткування; бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість; нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законслухняних платників, позбавлених податкових пільг. Обґрунтовано доцільність об'єднання звітності з єдиного соціального внеску та податку з доходів фізичних осіб, що дозволить зменшити паперовий документообіг та припинити виконання банківськими установами невластивих їм функцій. Акцентовано увагу на застереженнях щодо заміни податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал. Пропонується не здійснювати поспішного прийняття законопроекту про податок на виведений капітал, адже існує серйозна стурбованість з приводу втрат доходів державного бюджету. Як компромісний варіант можливе поступове запровадження цього податку з глибоким аналізом аналогічного досвіду інших країн.

Ключові слова: податкова реформа, податкова звітність, податок на виведений капітал, прогресивна шкала оподаткування, оподаткування доходів фізичних осіб.

S.O. KUCHERKOVA

(Taurian State Agrotechnical University, Melitopol, Ukraine)

Current Conditions and Directions of Improving Tax Administration

The most important negative factor of the development of the tax system in Ukraine was and remains the domination of need to provide with resources the growing expenses of the state budget – without taking into account the requirements of economic growth, the needs of sustainable development. The purpose of the article is to study the problems of the functioning of the tax system in Ukraine in the context of individual taxes and to justify the directions of their solution, taking into account foreign experience in this field. The analysis of two key legislative initiatives in the field of tax administration has been carried out: a) the introduction of consolidated reporting on a single social contribution and personal income tax; b) the replacement of the corporate income tax by the exit capital tax. The state and results of reforming the tax system of Ukraine were disclosed. It was revealed that the Ukrainian tax system is not an instrument to increase the competitiveness of the state, because it has systemic problems: tax arrears of tax payers to the budget and the Pension Fund; large-scale tax evasion; budgetary debts on reimbursement of value added tax; uneven tax burden, as a result of which more tax burden is assigned to law-abiding taxpayers who are deprived of tax benefits. The expediency of combining reports on a single social contribution and the tax on personal income was justified. It will allow reducing the paperwork and stopping the fulfillment by the banking institutions of functions unusual for them. Author's attention is focused on the reservations on the replacement of corporate income tax by the exit capital tax. It was proposed not to implement the hasty adoption of the draft law on the exit capital tax, because there is serious concern about the loss of revenues of the state budget. As a compromise option, a gradual introduction of this tax with a deep analysis of similar experiences of other countries is possible.

Keywords: tax reform, tax reporting, exit capital tax, progressive scale of taxation, taxation of personal income.

* Кучеркова Світлана Олександрівна, доцент кафедри обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету (м. Мелітополь), кандидат економічних наук, доцент.

Постановка проблеми. Першочерговою потребою сьогодення є забезпечення збалансованого розвитку всіх підсистем суспільства, гармонізація інтересів різноманітних верств населення, створення міцного економічного підґрунтя для інтеграції України у світову економіку. Чільне місце у цьому процесі посідає реформування податкової системи, яка забезпечує державу необхідними фінансовими ресурсами.

Вітчизняна податкова система – одна з найбільш громіздких і найменш ефективних у світі. На адміністрування податків бізнес щороку витрачає понад мільярди гривень. У світовому рейтингу щодо простоти їх сплати Україна посідає одне з останніх місць. Найголовнішим негативним чинником розвитку податкової системи в Україні було і залишається підпорядкування його інтересам нагальних потреб забезпечити ресурсами зростаючі апетити держави – без урахування вимог економічного зростання, потреб сталого розвитку. Відтак актуальним є удосконалення податкового законодавства, що дозволить підвищити ефективність адміністрування податків та збалансує інтереси усіх суб'єктів цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблем функціонування та реформування податкової системи в Україні та обґрунтуванню шляхів їх вирішення присвячені публікації багатьох дослідників. Серед них: В.Л. Андрущенко, А.І. Крисоватий, І.В. Лещух, В.М. Метелиця, Т.М. Семенко, В.П. Синчак, Л.Д. Тулуш, В.М. Федосов та інші.

Як свідчать результати аналізу публікацій по темі, дослідники відзначають незавершеність податкової реформи в Україні. Зазначимо, що якість податкової системи складається з двох чинників – це складність адміністрування та рівень ставок податків. На жаль, складність залишається високою. Дослідження Світового банку та аудиторської компанії PriceWaterHouseCoopers свідчать, що податкова система України залишається однією з найгірших у світі. Хоча кількість часу, якого потребує сплата податків, скоротилась у 2017 році до 356 годин проти 491 у 2013 році. Ключовими викликами реформи лишаються: податок на виведений капітал замість податку на прибуток; зниження навантаження на ФОП (фонд оплати праці); збереження спрощеної системи оподаткування для малого бізнесу.

Метою статті є вивчення проблем функціонування вітчизняної податкової системи у розрізі окремих податків та обґрунтування напрямків їх розв'язання з урахуванням зарубіжного досвіду в цій сфері.

Виклад основних результатів. Діюча до 2011 року в Україні податкова система була однією з найбільш складних і найменш ефективних не тільки серед європейських країн, але й у світі. З метою вирішення цих проблем та підвищення ефективності податкової політики в Україні у 2010 році було розпочато податкову реформу, спрямовану на поліпшення бізнес-середовища та стабілізацію державних фінансів. Основні етапи та необхідні

кроки, спрямовані на реформування податкової системи були визначені в Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [1].

Сьогодні в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства, вітчизняна податкова система не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, адже в ній спостерігаються наступні проблеми системного характеру:

- податкова заборгованість платників перед бюджетом та Пенсійним фондом;
- широкомасштабне ухилення від оподаткування;
- бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість;
- нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законслухняних платників, позбавлених податкових пільг.

За період реформування податкової системи з 2011 по 2018 рр. відбулись корінні зміни в кількості загальнодержавних і місцевих податків, зборів і обов'язкових платежів, ставок, їх змісту, податковому законодавстві – поява Податкового Кодексу України, реорганізація структури управління, адміністратора всіх податків з ДПСУ до ДФС і підпорядкування їх Міністерству фінансів України, а зараз вже безпосередньо Кабінету Міністрів України. Якщо порівняти Податковий кодекс, який був затверджений в 2010 році та проаналізувати змінений і доповнений станом на 2018 рік, то можна побачити, що він змінився мінімум на 50 %, а то й більше.

З 12 до 26 лютого 2018 року група міжнародних експертів оцінювала систему податкового адміністрування Державної фіскальної служби України за допомогою діагностичного інструменту TADAT (Tax administration diagnostic assessment tool), використовуючи найважливіші показники її діяльності у податковому напрямі порівняно до найкращих міжнародних практик.

Так, у звіті [3] зазначається, що загалом ДФС вже досягає значного прогресу у впровадженні сучасних практик податкового адміністрування. Особливо прогрес помітний у:

- використанні технологій з метою сприяння своєчасності сплати податків;
- використанні найкращих світових практик для ефективного вирішення податкових спорів;
- забезпеченні підзвітності та прозорості податкової адміністрації.

Ці напрями оцінювання отримали найвищий бал «А», що свідчить про відповідність процедур передовим світовим практикам.

Серед сильних сторін податкового адміністрування – своєчасність подання звітності платниками податків (більше 90 %), своєчасність сплати платниками податків зобов'язань (більше 90 %), існування незалежного процесу вирішення,

Фінанси та оподаткування

ефективність реагування ДФС на результати розгляду оскаржень, гарантування ДФС прозорості своєї діяльності. Також у звіті відзначена широко розповсюджена практика утримання податків з джерела отримання доходу та система авансової сплати податкових зобов'язань.

Також відзначається, що існують декілька ключових напрямків, які потребують вдосконалення, зокрема це ведення бази даних зареєстрованих платників податків та управління ризиками.

Серед напрямів, які пропонується покращити – розробка інтегрованого плану покращення дотримання податкових вимог, створення структурованої системи управління ризиками дотримання податкової дисципліни, зниження рівня податкової заборгованості (більше 12 місяців), удосконалення моніторингу та заходів щодо запобігання отримання недостовірної звітності, проведення широкомасштабної автоматизованої перехресної звірки з інформацією від банків, фінансових установ або роботодавців.

У 2018 році Державною фіскальною службою розроблені Стратегічні напрями розвитку до 2020 року [4]. Розроблена стратегія базується на основних принципах діяльності ДФС – адмініструванні податків, зборів, митних платежів та ЄСВ, наданні якісних послуг платникам та сприянні міжнародній торгівлі та підприємницькій діяльності. ДФС має на меті стати сервісною службою з якісними контролюючими, адміністративними та інформаційними послугами.

Стратегія визначає 9 ключових напрямів, за якими ДФС працюватиме у найближчі роки:

- IT та інфраструктура;
- персонал;
- формування іміджу та прозорість діяльності;
- сервіси;
- добровільна сплата;
- ефективне адміністрування податків, зборів та митних платежів;
- митниця та прикордонне співробітництво;
- міжнародні зобов'язання та співробітництво;
- управління ризиками, податковий контроль та робота з боргом.

Зокрема для реалізації стратегічного напрямку – ефективного адміністрування податків, зборів та митних платежів планується запровадження системи сплати податків та зборів на єдиний рахунок, консолідація ПДФО та ЄСВ, запровадження електронної марки та податку на виведений капітал.

Розглянемо більш детально два проекти: об'єднання ПДФО і ЄСВ та заміну податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал.

12 березня у Верховній Раді зареєстровано проект Закону № 8109 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання податкової відповідальності громадян» [8]. Ним пропонується:

а) змінити процедуру адміністрування ПДФО та ЄСВ шляхом встановлення обов'язку самостійної

сплати платником податків цих зобов'язань. Водночас на початку впровадження цієї норми планується передбачити можливість найманого працівника, платника податків цих податкових зобов'язань, на добровільних засадах доручати їх адміністрування своєму роботодавцю, а сама процедура самостійної сплати передбачає необхідність наявності в платника електронного кабінету. Тобто роботодавець може виступати у ролі податкового агента і надавати безоплатно послуги, але при цьому обов'язково між працівником і роботодавцем повинен бути укладений договір про надання послуг податкового агента;

б) загальне фіскальне навантаження ПДФО+ЄСВ хочуть знизити до 25 % (10 % ПДФО та 15 % ЄСВ). Як зазначено у пояснювальній записці, це відповідає даним міжнародних досліджень, які свідчать, що для детінізації необхідно, щоб співвідношення загальної ставки податків до витрат на ухилення від їх сплати не перевищувало 3 до 1. Очікується, що таке фіскальне навантаження має привести до процесу детінізації виплат заробітної плати і поступового збільшення надходжень до бюджету та пенсійного й інших соціальних фондів;

в) зняти обмеження розміру бази для сплати ЄСВ. Це, на думку законотворців, сприятиме збільшенню надходжень до пенсійного й інших соціальних фондів.

Законопроект створює стимули для персональних пенсійних накопичень шляхом зменшення бази оподаткування на відповідні внески, оптимізує податкові соціальні пільги й забезпечує можливість для громадян безпосередньо користуватись ними.

г) змінити строки звітування і сплати податку. Якщо платник податку самостійно звітується щодо сум нарахованого (отриманого) доходу і визначає суму податку, що підлягає сплаті до бюджету, то звітний (податковий) період дорівнює календарному року. Проте, податок сплачується авансовими платежами до бюджету до 20 числа місяця, наступного за кожним календарним кварталом (до 20 квітня, до 20 липня і до 20 жовтня). Авансовий платіж за четвертий календарний квартал не розраховується та не сплачується.

Якщо податок сплачується (перераховується) податковим агентом до бюджету, то строк сплати буде дорівнювати місячному податковому періоду, єдиним платіжним документом.

Іноземні системи прямого оподаткування мають апробовану часом практику становлення та розвитку на базі глибокого усвідомлення кожним платником податку свого конституційного обов'язку – сплати податків [2]. Вважаємо, досить цікавим досвід оподаткування доходів фізичних осіб у деяких розвинених країнах. Справа в тому, що в багатьох країнах застосовується система прогресивних ставок прибуткового податку з громадян з абсолютно несхожими характеристиками прогресії, з різними базовими ставками податку. Наприклад, в Австралії функціонує п'ять ставок податку. Громадяни, чиї доходи за рік становили менше 6000 дол. – звільняються від оподаткування. Громадяни, доходи

яких перевищують 180 тис. дол., віддають 45 % свого доходу до державного бюджету. У Канаді не обкладаються доходи розміром до 10982 дол., а ті, хто отримав більше 128 тис., зобов'язані сплатити 29 % свого заробітку в казну. Ставки федерального податку в США складаються з 6 рівнів та залежать від сімейного статусу особи і способу заповнення декларації (ставки податку коливаються від 10 % до 35 %). Податки на спадщину як одна із складових прибуткового оподаткування у розвинутих країнах світу не відіграють значної ролі. У деяких країнах, таких як Італія, Люксембург, Австралія, Канада і Нова Зеландія, спадок узагалі не розглядається як об'єкт оподаткування [6, с. 189].

В попередньому дослідженні [5, с. 164] нами вивчено досвід Ізраїлю зі сплати ПДФО і соціальних внесків та запропоновано реалізувати в Україні диференційований підхід до оподаткування доходів громадян.

На наш погляд, так зване об'єднання ПДФО і ЄСВ має позитивні моменти, але оподаткування однаковими ставками різні за рівнем доходи фізичних осіб, вважаємо, несправедливим. Доцільно сформулювати прогресивну шкалу оподаткування доходів громадян і визначити мінімальний розмір граничного доходу який не буде оподатковуватись.

Ще одним позитивним моментом реформування є ідея об'єднати звітність з ЄСВ та ПДФО. На думку Мінфіну, це сприятиме: спрощенню ведення бізнесу; спрощенню адміністрування ПДФО та ЄСВ; зменшенню обсягу первинних документів та податкової звітності; покращенню ефективності роботи контролюючих органів. Передбачається, що закон, який врегулює це питання, набере чинності з 1 січня 2019 року.

Значну дискусію у суспільстві викликав податок на виведений капітал, який прийшов на зміну податку на прибуток. За оцінками голови Комітету з питань податкової та митної політики Н. Южаніної, очікуваний ефект для Державного бюджету України за рахунок генерації податків внаслідок заміни податку на прибуток на податок на виведений капітал – 150 мільярдів гривень протягом 5 років. За її словами, існує велика кількість доказів того, що податок на виведений капітал дасть поштовх економічному зростанню – сприятиме появі нових робочих місць, збільшенню рівня заробітних плат і надходжень до бюджету та державних цільових фондів – ПДВ, податку на доходи фізичних осіб, ЄСВ.

В той же час слід відмітити, що представники МВФ «наполегливо рекомендували» президенту не вносити у Верховну Раду законопроект щодо цього питання. Як зазначає Н. Южаніна, втрати Державного бюджету у перші роки дії податку, котрі викликали занепокоєння в МВФ, неминучі. Однак мінімізувати ризики – перекрити ненадходження можливо, якщо сформулювати бюджет на 2019 рік в рамках дефіциту, погодженого з МВФ.

Голова Комітету запевнила, що введення податку на виведений капітал – унікальна можливість дати поштовх малим і середнім підприємствам розвинути

інфраструктуру, оновити основні фонди. Саме тому малі та середні підприємці схвально поставляться до податкової новели – Асоціація малого та середнього бізнесу в Україні вже підтримує законопроект стовідсотково. У той час як транснаціональні компанії, котрі від самого початку були проти – думку вже змінюють, адже новий податок позитивно впливатиме і на їхній розвиток також. Таким чином, податок на виведений капітал, перш за все, має на меті консолідацію всіх видів бізнесу – великого, середнього і малого.

Базова ідея податку – оподатковувати тільки ті засоби, які власник забирає з бізнесу.

Якщо власник не забирає кошти з бізнесу, то він вкладає ці засоби у розвиток бізнесу або залишає кошти на банківському рахунку, наповнюючи ліквідність банків (це призводить до зниження ставки відсотків по кредитах для економіки в цілому, що також спричиняє розвиток бізнесу в масштабах країни). Розвиток бізнесу призводить до збільшення кількості робочих місць й зросту продажу товарів (послуг). Таким чином, бюджет збирає ПДВ й прямі податки на заробітну плату.

Якщо власник не вкладає в розвиток бізнесу, то він забирає з компанії засоби (дивіденди) і тоді сплачує податок на дивіденди (ПДФО).

Для економіки країни це означає наступне: коли є зростання попиту (економічне зростання) держава існує за рахунок ПДВ і податків на заробітну плату, а коли попиту немає (економічна криза), держава існує за рахунок дивідендів. Тобто, волевиявлення власника – куди направити зароблені кошти, стає єдиною умовою виникнення податку.

Вперше дана модель була реалізована в Естонії, а згодом в Грузії і Латвії.

Обкладатися податком на виведений капітал можуть такі групи операцій:

- виплата за рішенням власника (дивіденди);
- виплата пасивних доходів (роялті, відсотки);
- фінансова допомога й безоплатне надання майна;
- інвестиції за кордон;
- перерахування коштів з рахунка в Українському банку на рахунок за кордоном та інше.

Ставки податку на виведений капітал пропонуються такі:

- 5 % – до операцій з виведення капіталу;
- 20 % – до операцій, прирівняних до операцій з виведення капіталу (крім операцій, що оподатковуються за ставкою 5 %);

5 % – до коштів, сплачених на виконання боргових зобов'язань пов'язаним особам – нерезидентам. Однак у випадках перевищення сукупної суми боргових зобов'язань перед всіма пов'язаними особами – нерезидентами над сумою власного капіталу платника більш ніж у 3,5 рази (для фінансових установ та компаній, що провадять виключно лізингову діяльність, – більш ніж у 10 разів) або реєстрації нерезидента у державі, що є низькоподатковою юрисдикцією, застосовуватиметься ставка 20 %.

Фінанси та оподаткування

Для платників податку на виведений капітал ДФС створить Реєстр, який буде оприлюднюватися на її офіційному сайті.

Введення цього податку, на нашу думку, зараз є недоречним. Внаслідок нестабільної економічної ситуації бюджет країни може недоотримати значну суму доходів, що, відповідно, призведе до скорочення видатків на соціальні потреби. За підрахунками МФУ в перший рік введення податку на виведений капітал бюджет країни втратить близько 25 млрд. грн., на другий рік – 31 млрд. грн. [7]. Відтак щоб компенсувати втрати бюджету потрібно або збільшити розмір податків, або скоротити витрати бюджету. Жоден з кроків є неприйнятним.

На нашу думку, доцільно випробувати цей податок на малому і середньому бізнесі, а потім вже розповсюджувати на великі підприємства, а також надати їм право обирати таку модель чи залишитись на податку на прибуток підприємств. При цьому неодмінно слід вивчити досвід інших країн задля визначення впливу податку на виведений капітал на детінізацію економіки та економічний зріст.

Висновки. Ключовою метою реформування податкової політики є перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективну складову соціально-економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування.

На даний час, доречною є ідея запровадження нової об'єднаної звітності з ПДФО та ЄСВ, яка буде більш уніфікованою з єдиним встановленим терміном подання. Це забезпечить: 1) спрощення ведення бізнесу та покращення ефективності роботи контролюючих органів за рахунок створення єдиного уніфікованого документа шляхом об'єднання окремих видів звітності; 2) спрощення подання звітності з єдиного внеску: для фізосіб – підприємців та фізосіб, які провадять незалежну професійну діяльність, зокрема передбачено, що відомості про нарахування, обчислення і сплату єдиного внеску з доходів від підприємницької діяльності або провадження незалежної професійної діяльності подаються у складі річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації); для фізосіб – платників ЄП передбачено подання звітності з єдиного внеску у складі податкової декларації платника єдиного податку; 3) зменшення паперового документообігу та припинення виконання банківськими установами невласливих їм функцій.

Щодо реформування оподаткування прибутку суб'єктів господарювання – юридичних осіб, нами пропонується не здійснювати поспішного прийняття законопроекту про податок на виведений капітал, адже існує серйозна стурбованість з приводу втрат доходів державного бюджету. Як компромісний варіант – поступове запровадження цього податку з глибоким аналізом аналогічного досвіду інших країн.

4 Список використаних джерел

1. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010-2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України. URL: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

2. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68427.doc.htm

3. Звіт TADAT відзначив прогрес ДФС у впровадженні сучасних практик податкового адміністрування. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/340103.html>

4. Концепція реформування податкової системи: Проект ДПС. URL: http://fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8565%3A-l-r&catid=61%3A2009-07-30-20-02-53&Itemid=96&lang=uk

5. Кучеркова С. О. Використання інформаційних технологій для просування малого бізнесу: зарубіжний досвід. *Облік і фінанси*. 2017. № 1. С. 161-168.

6. Лещух І. В. Податковий контроль великих платників податків: іноземний досвід та вітчизняна практика. *Облік і фінанси*. 2014. № 1(63). С. 82-88.

7. Нікітішин А. О. Використання іноземного досвіду при оподаткуванні доходів фізичних осіб. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2009. № 9. С. 185-190.

8. Официальные позиции относительно налога на выведенный капитал. URL: http://ifrs.ligazakon.ua/magazine_article/FZ001475

9. Проект Закону № 8109 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання податкової відповідальності громадян». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH69900A.html

10. Семенко Т. М. Податковий і фінансовий облік ПДВ згідно Податкового кодексу України. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 2. С. 52-57.

4 References

1. Komitet z ekonomichnykh reform pry Prezydentovi Ukrainy. (2010). Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava: Prohrama ekonomichnykh reform na 2010-2014 roky [A prosperous society, a competitive economy, an effective state: the Economic Reform Program for 2010-2014]. Retrieved from http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

2. Zarubizhnyi dosvid opodatkuвання dokhodiv fizychnykh osib [Foreign experience taxation of individuals]. Retrieved from http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68427.doc.htm

3. Zvit TADAT vidznachyv prohres DFS u vprovadzheni suchasnykh praktyk podatkovoho administruvannya [The TADAT report noted the progress of DFS in implementing modern tax administration practices]. Retrieved from <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/340103.html>

4. Kontsepsiia reformuvannia podatkovoi systemy: Proekt DPS [Concept of Tax Reform: Draft]. Retrieved from http://fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=8565%3A-l-r&catid=61%3A2009-07-30-20-02-53&Itemid=96&lang=uk

5. Kucherkova, S. O. (2017). Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii dlia prosuvannia maloho biznesu: zarubizhnyi dosvid [Using information technologies for the promotion of small business: foreign experience]. *Oblik i finansy*, (1(75)), 161-168.

6. Leshchukh, I. V. (2014). Podatkovi kontrol velykykh platnykiv podatkov: inozemnyi dosvid ta vitchyzniana praktyka [Major taxpayers tax control: foreign experience and home practice]. *Oblik i finansy*, (1(63)), 82-88.

7. Nikitishyn, A. O. (2009). Vykorystannia inozemnoho dosvidu pry opodatkuvanni dokhodiv fizychnykh osib [Use of foreign experience in the taxation of incomes of individuals]. *Formuvannia*

rynkovykh vidnosyn v Ukraini, (9), 185-190.

8. Ofitsyalnye pozytsii odnositelno naloha na vyvedennyi kapital [Official positions on the tax on the exit capital tax]. Retrieved from http://ifrs.ligazakon.ua/magazine_article/FZ001475

9. Verkhovna Rad Ukrainy. (2018). Proekt Zakonu № 8109 «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo stymuliuвання podatkovoi vidpovidalnosti hromadian» [Draft Law No. 8109 «On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine on Stimulation of Citizen's Tax Liability»]. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH69900A.html

10. Semenko, T. M. (2011). Podatkovi i finansovi oblik PDV zghidno Podatkovoho kodeksu Ukrainy [Tax and financial accounting of VAT in accordance with the Tax Code of Ukraine]. *Oblik i finansy APK*, (2), 52-57.